

ΔΕΝ ΠΕΡΙΣΣΕΥΕΙ ΥΠΟΜΟΝΗ!

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
 Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τώρα...

Διερωτώμαι συχνά τί συντελεῖ ὥστε ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νὰ εἶναι ὁ πιὸ ἀνυπόμονος ἄνθρωπος ὅλων τῶν ἐποχῶν. Ἡ ὑπομονή δὲν συγκεντρώνει ἀσφαλῶς τις προτιμήσεις τοῦ κοινοῦ ὅταν καλεῖται νὰ ἐπιλέξει ἀνάμεσα σὲ διάφορες στάσεις ζωῆς. Μᾶλλον τὴν ἀποφεύγουν. Τὸ «ἀμέσως» εἶναι τὸ ἐπιτακτικὸ αἴτημα τῶν καιρῶν, γι' αὐτὸ καὶ τὸ «ἔδω καὶ τώρα» ὡς πολιτικὸ σύνθημα βρῆκε εὐμενῆ ἀπήχηση σ' ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος τουλάχιστον ὅταν πρωτοεμφανίστηκε. Ὁ ἄνθρωπος βαριεστημένος ἀπὸ ὑποσχέσεις μελλοντικῶν ἀγαθῶν προτίμησε τις διαβεβαιώσεις γιὰ ἄμεσες παροχές πού ἐξαργυρώθηκαν σὲ ψήφους πρὸς ὀρισμένη κατεύθυνση.

Ἡ τεχνοκρατούμενη ἐποχή μας ὑπακούει σὲ ρυθμούς ὑπαγορευόμενους ἀπὸ χρονοδιακόπτες. Οἱ χρονοδιακόπτες, ὅπως εἶναι γνωστὸ, παρεκκλίνουν ἀπὸ φυσικοὺς ρυθμούς καὶ ἐπιβάλλουν τοὺς δικούς τους πού καθορίζονται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη θέληση γιὰ τὸ πότε καὶ τὸ πῶς θὰ λειτουργήσουν. Ἡ παρέμβαση τοῦ ἀνθρώπου ἀντιστρέφει τοὺς ὅρους. Οἱ ἐποχές θὰ πρέπει τώρα πιά νὰ ἐμπιστεύονται τις ἀνθρώπινες ἐνέργειες ἀντὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐμπιστεύεται τις ἐποχές μ' ἐκείνη τὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔδειχναν παλιότερα οἱ χωρικοὶ στοὺς ρυθμούς τῆς γῆς καὶ τῆς ζωῆς.

...καὶ πάντα

Ἄν μὲ τις γραμμὲς πού προηγήθηκαν προσπαθήσαμε νὰ σκιαγραφήσουμε τις αἰτίες γιὰ τὴν ἀνυπομονησία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου δὲν θὰ πρέπει ἐν τούτοις νὰ διαφεύγει τῆς προσοχῆς μας ὅτι ὁ ἄνθρωπος γενικὰ δὲν διακρίνεται γιὰ τὴν ὑπομονή του. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ τῆς ἀνθρωπότητας διαπιστώθηκε ἡ ἔλλειψη ὑπομονῆς. Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὕα θέλησαν τῇ προτροπῇ καὶ τῇ ὑποβολῇ τοῦ ὄφεις νὰ ἀποκτήσουν ἄ μ ε σ ω ς τὸ ὄντως ἐφετὸν πού ἦταν ἡ θέωση, δοκιμάζοντας τὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ.

Οἱ τόσες προτροπὲς γιὰ ὑπομονή πού βρίσκονται

στὴν Ἁγία Γραφή καὶ στὰ πατερικὰ καὶ γεροντικὰ κείμενα μαρτυροῦν γιὰ τὸ ἀνυπόμονο τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὑπομονῆς. Μίας ὑπομονῆς ὅπως μᾶς ἔχει διαβεβαιώσει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος «ὅποιος ὑπομένει ἕως τὸ τέλος, αὐτὸς θὰ σωθεῖ» (Ματθαίου ι' 22) καὶ «μὲ τὴν ὑπομονή σας θὰ κερδίσετε τὴ ζωὴ σας» (Λουκ. κα' 19).

Μιά πολὺ πρόχειρη ἀναδρομὴ σὲ κοινολογάντισες, σὲ πίνακες ὀνομάτων καὶ πραγμάτων τῶν διαφόρων ἐκδόσεων πατερικῶν καὶ ἄλλων ἀσκητικῶν κειμένων, μᾶς πείθει γιὰ τὴν ἔκταση πού κατέχουν τὰ ρηματικά καὶ οὐσιαστικά παράγωγα τῶν λέξεων «ὑπομένειν» καὶ «ὑπομονή». Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἡ ὑπαρξὴ ἢ ἡ ἔλλειψη ἐπιχειρημάτων, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐνστερνισθοῦμε καὶ θὰ μάθουμε τὴν ὑπομονή. Ἡ ἐπανάληψη εἶναι μήτηρ τῆς μαθήσεως.

Ἡ μάθηση τῆς ὑπομονῆς

Αὐτὴ τὴν παιδαγωγικὴ ἀρχὴ μᾶς ὑποδεικνύει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ὅταν μᾶς λέγει ὅτι ἀχώριστο μὲ τὴν ἀνασπότη μας πρέπει νὰ ἔχουμε τὸ ρητὸ πού λέγει «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται». Στὴν ὠραία του γλώσσα ἡ προτροπὴ του ἀντηχεῖ: «ἀναλαβοῦ σὺν τῇ πνοῇ σου ἀχωρίστως τὸν λόγον τὸν φάσκοντα...». Γνωρίζει ὅτι ὅλα ὅσα τοὺς ὑποδεικνύει «καὶ χρόνῳ καὶ ὑπομονῇ, κατὰ μικρόν... ἐν ἡμῖν προσγιγόνται καὶ τελειοῦνται»¹.

Οἱ μεγάλοι Γέροντες Βαρσανούφιος καὶ Ἰωάννης στὴν συμβουλευτικὴ τους δὲν παραλείπουν νὰ παραθέτουν τὰ κυριακὰ λόγια πού ἀναφέραμε λίγο πιὸ πάνω². Ἡ ἐντύπωσή μου ὅταν πρωτοδιάβασα τὴν «Ψυχωφελεστάτη Βίβλο» ἦταν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχει ὡς ἐπίγραμμα τὸ «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (μὲ τὴν ὑπομονή σας θὰ κερδίσετε τὴ ζωὴ σας).

Ἄσυναίσθητα μοῦρχεται στὸ νοῦ ἕνας σεφερικὸς στίχος πού ἀποδίδει τὸ κέρδιμα τῆς ζωῆς μέσα ἀπὸ τὴν ὑπομονή: «Θεοί! πῶς ἀγωνίζεται ἡ ζωὴ γιὰ νὰ περάσει θὰ ἴλε/γες φουσκωμένο ποτάμι ἀπὸ τὴν τρύ-

πα θελόνας»³. Όλοι γνωρίζουμε τη σταθερότητα του χεριού που απαιτείται για να περάσει μια κλωστή στην τρύπα της θελόνας, πόσο μάλλον ένα φουσκωμένο ποτάμι που είναι η ζωή μας.

Ο μαθητής όμως των δύο μεγάλων Γεροντάδων, Γέροντας κι αυτός διακριτικός ο Άββας Δωρόθεος, μάς συνιστά: «υπόμεινον αταράχως» «υπόμεινον και εύχαρίσται επί τούτοις συμβαίνουσιν» «πάνυ γάρ ύφελούσιν οί πειρασμοί τόν αταράχως ύπομένοντα αυτούς». Σε άλλο όμως σημείο διαπιστώνει: «άλλ' ήμείς έσμεν οί μη έχοντες ύπομονήν»⁴.

Άλυσίδα άνυπομονησίας

Τό ίδιο όμως διαπιστώνουμε και μεις άν κυττάξουμε μέσα μας, γύρω μας. Τό σενάριο της ζωής μας θα μπορούσε να έπιγραφεί «Άνυπόμονη καρδιά». Η άπάντηση στο έρώτημα γιατί δεν ύπομένουμε είναι στη χείλη μας: «Δέν περισσεύει ύπομονή!» Ύπομένουμε τόσα πολλά στην καθημερινή μας ζωή: θανάτους, άρρώστιας, κακουχίες, έμπαιγμούς, κοροϊδίες του ένδς και του άλλου, ύποσχέσεις που δεν τηρούνται, δυσκολίες, έμπόδια, —τί να πρωτοαναφέρουμε— που κάνουν να ξεχειλίσει τό ποτήρι και καθιστούν τόν άνθρωπο άλλεργικό προς τήν κατεύθυνση της ύπομονής. Άντίθετα θιάζεται να πάρει αυτό που θέλει, άγανακτεί, λυπάται και γογγύζει. Δέν είναι μόνο άνυπόμονος με τούς άλλους. Τό ίδιο συμπεριφέρεται και προς τόν ίδιο του έν έαυτό.

Κυρίως όμως δείχνεται άνυπόμονος με τούς άλλους. Ό δάσκαλος προς τό μαθητή, ό μαθητής προς τό δάσκαλο· ό γονής προς τό παιδί, τό παιδί προς τό γονή· ό ποιμένας προς τόν ποιμαινόμενο, ό ποιμαινόμενος προς τόν ποιμένα· τό κράτος προς τόν πολίτη, ό πολίτης προς τό κράτος· ό έμπορος προς τόν πελάτη, ό πελάτης προς τόν έμπορο· ό οδηγός προς τόν επιβάτη, ό επιβάτης προς τόν οδηγό κ.ο.κ.

Μιά άλυσίδα άνυπομονησίας μάς δένει όλους και μάς άπομακρύνει από τήν ύπομνη που όρίζεται ως «σταθερά θέλησις άγογγύστου άναμονής»⁵. Έμείς όχι μόνο γι' άγόγγυστη άναμονή δεν διακρινόμαστε αλλά με τό παραμικρό κραυγάζουμε. Ένώ ξέρουμε ότι «θρούς γογγυσμών ούκ άποκρύπτεται» (Σοφία Σολομώντος α' 10) ήμείς θάνουμε τή φωνή μας στη διαπασών λέγοντας: «Δέν ύπομένω, δεν ύπομένω»!

Στήν πέτρα της ύπομονής...

Μήπως όμως μ' αυτόν τόν τρόπο κερδίζουμε τίποτα; Πιό πάνω είδαμε πώς θα κερδίσουμε τή ζωή μας. «Δι' ύπομονής». Έμείς όμως είμαστε «οί μη έχοντες ύπομονήν», ένώ ό Άπ. Παύλος τονίζει ότι «ύπομονής

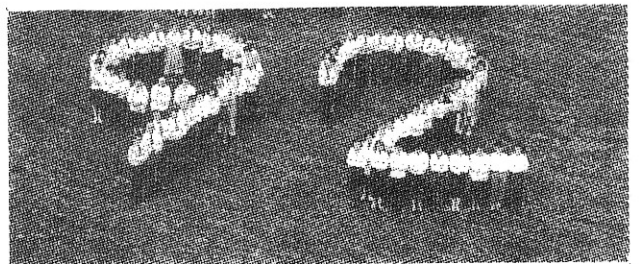
γάρ έχετε χρεία» (Έβραίους ι' 36) και γνωρίζουμε ότι «χρηστός Κύριος τού ύπομένουσι» (Θρήνοι Ίερεμίου γ' 25)⁶. Μολονότι όλοι ξέρουμε ότι τό κλίμα δεν είναι και τόσο κατάλληλο για ύπομονή αλλά μάλλον για τό αντίθετο παρακινούμεθα, ήμείς ως ύπομένουμε άγόγγυστα τά συμβαίνοντα.

Σ' αυτή μας τήν προσπάθεια ως πάρουμε βοηθό έναν πατριάρχη της νεοελληνικής ζωής, τό νομπελίστα ποιητή μας Γιώργο Σεφέρη. Στη «Στροφή» του, που εκδόθηκε στα 1931, περιλαμβάνεται ένα ποίημα —Η λυπημένη— πάντα επίκαιρο και μετά έξήντα χρόνια, που μπορεί να σημαίνει και δική μας στροφή στη θέωση των πραγμάτων και να δώσει ένα καινούργιο νόημα στην ύπομονή μας⁷.

Στήν πέτρα της ύπομονής
κάθισες πρὸς τό θράδι
μὲ τοῦ μαιτοῦ σου τό μαυράδι
δείχοντις πὸς πονεῖς·

... ..
μὰ τῆς καρδιάς σου ὁ σπαραγμὸς
δὲ θόγγηξε κι ἐγὴν
τό νόημα πὸν σὶόν κόσμον δίνει
ἐνασιτρος οὐρανόσ.

Ό άστήρ των Χριστουγέννων ως καταυγάσει τήν πορεία μας και ό χρηστός Κύριος, του Όποίου ή γέννηση άνέτειλε στον κόσμο τό φῶς τό της γνώσεως, να κάνει ὥστε τό 1992 να είναι ένα έτος όπου θα περισσέψει ή ύπομονή!

1. Βλ. Λόγο Δ', Περὶ ύπακοῆς, παρ. 113 και Λόγο Ζ', Περὶ χαροποῦ πένθους, παρ. 22 στην έκδοση του Άρχιμ. Ίγνατίου, Ὁρωπὸς Ἀττικῆς 1978, σ. 1095 και 144α.

2. Τό Ματθαίου ι' 22 αναφέρεται δεκαοκτώ φορές και τό Λουκά κα' 19 έννέα.

3. Από τό ποίημα Γράμμα του Μαθιοῦ Πασικάλη. Γιώργου Σεφέρη, Η ο ι ή μ α τ α, Ἀθήνα, «Ίκαρος», 31961, σ. 89.

4. Παρ. 198,6· 195,1· 141,2· 140,9 στις εκδόσεις «Έτοιμασία». Ἀββᾶ Δωροθέου, Ἐ ρ γ α ἄ σ κ η τ ι κ ἄ, Ἀθήνα 1981.

5. Θεολ. Βοσταντζόγλου, Ἀ ν τ ι λ ε ξ ι κ ὸ ν ἢ Ὀνομαστικὸν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, Ἀθήνα 21962, παρ. 980, σ. 442.

6. Πρὸλ. Ἀββᾶ Δωροθέου, παρ. 134,14 ὀ.π. σ. 302.

7. Γ. Σεφέρη, ὀ.π. σ. 15.